

МАКТАБГАЧА БО'LGAN YOSHDAGI BOLALARGA CHET TILLARINI O'QITISHNING ILMIY PEDAGOGIK ASOSLARI

Zaripova Fathiya Sadriddinovna

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi

2 - bosqich talabasi

Mohinur Qayumova Murodullayevna

Ilmiy rahbar: Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Xorijiy filologiya fakulteti Ingliz tili fani o'qituvchisi

Tel: +998888450498

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha bo'lgan yoshdagi bolalarga chet tillarini jumladan ingliz tilini o'qitishning ilmiy pedagogik asoslari va chet tillarini predmetlar, o'yinlar orqali o'rgatish jarayoni va usullari, chet tilini o'rgatish jarayonidagi metodikasi haqida ma'lumot beriladi.

Kalit so'zlar: Maktabgacha ta'lim, o'rganish, o'rgatish, o'yinlar, o'qituvchi, ingliz tili, metod

Annotation: This article provides information about the scientific and pedagogical foundations of teaching foreign languages, including English, to preschool children, the process and methods of teaching foreign languages through subjects, games, and the methodology of foreign language teaching.

Keywords: Preschool education, learning, teaching, games, teacher, English language, method

Kirish

Ingliz tili dunyodagi eng ko'p ishlatiladigan tillar ichida 3 o'rinda turadi. Bugungi kunga kelib ingliz tilini o'rganishga bo'lgan talab va qiziqish shunchalik kuchaydiki, bog'cha yoshidagi bolalardan boshlab katta yoshdagi mutaxassislargacha ingliz tilini o'rganishga harakat qilishyapti. Bu Ijobiy holat albatta chunki til o'rganish o'sha tilda gaplashuvchi davlatlar madaniyati va urf odatlarini o'rganish bilan birga shaxsiy manfaatlar yo'lida ham eshiklar ochilishiga zamin yaratadi.

Har birimiz o'yinlar bolalar rivojlanishi uchun qanchalik muhim ahamiyat kasb etishini bilamiz va o'yinlar, shu bilan birgalikda qiziqarli videoroliklar nafaqat bolalarga, balki kattalarga ham tobora ko'proq ta'sir qilmoqda. Ingliz tili darslarida o'yinlar odatda, dars yakuniga hali bir necha daqiqa qolgan bo'lsa, bo'shliqni to'ldirish uchun ishlatiladi. Ammo chet tilini o'rganish birinchi navbatda, mashg'ulot bo'lib, unda mashq shakli sifatida zamonaviy texnologiyalar katta ahamiyatga ega. O'rganilgan materialni mashq qilish va qo'llash asosiy muammolardan biridir. Chet tilini

o'rgatishda gap, faqat o'rganilayotgan tilni bilish emas, balki undan yetarlicha foydalana olishdir. Gans Aebli aytganidek, "Mashq qilish takrorlash demakdir".

Unutishga qarshi kurashish kerak, o'rganilgan narsalarni mustahkamlash va uni avtomatlashtirish kerak. Agar nazariy, yozma mashqlar o'quvchi uchun zerikarli bo'lsa, unda xilma-xil amaliy mashqlarni qo'llash kerak. Buning uchun mashqlarning turli va rag'batlantiruvchi shakllaridan foydalanish zarurdir. Ta'lim o'yinlari bu yerda muhim qo'shimcha hisoblanadi. Ingliz tilini o'rganishda har bir metod muhim ahamiyatga egadir xotira o'yinlaridan tortib keng ko'lamli rolli o'yinlargacha. Ushbu o'yinlar va viktorinalar orqali ingliz tilini zavq bilan o'rganish mumkin.

Bolalar o'yin orqali o'z shaxsiyatini rivojlantiradilar. Ular o'zlarining kuchli tomonlari va qobiliyatlari haqida bilimga ega bo'lishadi, shuningdek-"ularning cheklovlari haqida ham mulohaza yuritish, boshqalar bilan hamkorlik qilish, tinglash va muzokaralar qoidalari kabi ijtimoiy va til qobiliyatlar shaxslar aro munosabatlarni shakllantirishga yordam beradi. Agar mojarolar yuzaga kelsa, o'yinda turli xil yechim strategiyalarini sinab ko'rish mumkin. Bu esa bolada muammolardan o'zi mustaqil yechim topib chiqib ketishni va hayotiy masalarini o'zi mustaqil hal qila olish ko'nikmasini o'rganadi. Bu bilan bolalar dars davomida faqatgina ta'lim olibgina qolmasdan shu bilan birgalikda bolalarning dunyo qarashi kengayadi. Dunyoga boshqacha nazar tashlay boshlashadi. O'yin orqali bolalar o'zlarining butun faoliyati uchun diqqatni jamlash.. o'zi uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni shakllantiradi. ijodkorlik va mustaqil fikrlash kabi ajoyib hislatlarga ega bo'lishadi. Bolalardagi uyalish, tortinchoqlik va qo'rquv hislatlari asta-sekin yo'qoladi va o'z fikrini bayon etishni boshlashadi. Turli xil ta'limiy o'yinlar tufayli mantiqiy fikrlash rivojlanadi.

Darslarni innovatsion texnologiyalardan foydalanish asosida tashkil etish ijobiy natija beradi, chunki o'qituvchi innovatsion faoliyat yuritgandagina ta'lim mazmuni o'zgaradi. Fransuz tili fanidan mashg'ulotlarni olib borishda pedagog xodimlarning ixtisosi, bilimi va ko'nikmalari, kasbiy mahorat darajasi, dunyo qarashi, shaxsiy psixologik xususiyatlarni hisobga olgan holda, innovatsion texnologiyalardan foydalanish zamonaviy dars berishning asoslarini yaratishdek ulkan pedagogik g'oyalarga zamin bo'lishi mumkin. Bugungi kunda o'quv mashg'ulotlari samaradorligini oshirish maqsadida quyidagi usullar qo'llanilmoqda: "Klaster", "Aqliy hujum", "Kichik guruhlarda ishlash", "Rolli o'yin", "Press usuli", "BBB", "Orfografik estafeta", "6x6x6", "Yumaloqlangan hor", "Sinkveyn", "Zigzag", "Yozma bahslar", "Qarorlar shajarasi", "Baholovchi munozara", "Oxirgi so'zni menga bering", "Modelli dars", "Yakun chiqaruvchi plakat", "Yelpig'ich", "Charxpalak", "Fikrlovchi qalpoqcha", "Mendan faxrlanaman" kabi. Ingliz tili darsida interfaol metodlar va ta'limiy o'yinlardan foydalanish o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, ijodiy izlanish va mantiqiy fikrlash doiralarini kengaytirish bilan bir qatorda ularni fanga bo'lgan qiziqishlarini ham orttiradi.

Ingliz tili darslarida muammoli ta'lim texnologiyasidan foydalanib o'quvchilarda ijodiy va mustaqil fikr yuritishni rivojlantirishda innovatsion yondashish o'quvchi va o'qituvchining izlanishlariga poydevor sanaladi, hamda ta'lim sifatining natijaviyligini ta'minlaydi. Biroq, ko'pincha aniq maqsad uchun to'g'ri o'yinni topish oson emas. Darhaqiqat, mashg'ulotga u yoki bu o'yin omilini kiritish orqali o'yinlarni o'zingiz o'ylab ko'rish odatda oddiyroq va maqsadga muvofiqdir.

Yuqorida aytilgan o'yinlardan darsning turli bosqichlarida foydalanish mumkin. Bularning barchasi bolalarning o'ziga xos ish sharoitlariga bog'liq. Ingliz tili darsi shunchaki o'yin emas. O'qituvchi va bolalar o'rtasidagi ishonch va muloqot qulayligi o'yin muhitidan kelib chiqadi. O'yin yordamida o'qituvchi bolalarni jiddiy suhbatlarga chorlaydi, har qanday real vaziyatlarni muhokama qiladi. Zamonaviy metodlar ingliz tilini o'rganishda o'quvchilarning kognitiv faolligini oshirishga yordam beradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni chet tiliga o'rgatishning asosiy maqsadlari bolalarda chet tilida boshlang'ich muloqot qobiliyatlarini shakllantirish; o'z maqsadlariga erishish, hayotiy aloqa sharoitida fikr va hissiyotlarini ifoda etish uchun chet tilidan foydalanish qobiliyati; chet tillarini yanada o'rganishga ijobiy munosabat yaratish; boshqa mamlakatlar hayoti va madaniyatiga qiziqishni uyg'otish.

Maktabgacha yoshi, ayniqsa, chet tilini o'rganishni boshlash uchun juda qulaydir. Bu yoshdagi bolalar til hodisalariga nisbatan sezgirligi bilan ajralib turadi, ular o'zlarining nutq tajribalarini, tilning "sirlarini tushunishga qiziqishadi. Ular kichik hajmi osongina va qat'iy eslashadi til materiali va uni yaxshilab ko'paytiring. Yoshi bilan bu qulay omillar kuchini yo'qotadi.

Chet tilni o'rganish uchun erta yosh afzalroq bo'lishining yana bir sababi bor. Bola qancha yosh bo'lsa, shuncha kamroq biladi. So'z boyligi yilda mahalliy til, ammo shu bilan birga uning nutqiga bo'lgan ehtiyojlari ham kam: kichik bolada aloqa sohalari katta yoshdagilarga qaraganda kamroq, u hali murakkab aloqa muammolarini hal qilishi shart emas. Bu shuni anglatadiki, u chet tilini o'zlashtirganda, ona va chet tillaridagi imkoniyatlar orasidagi bunday katta farqni sezmaydi va uning muvaffaqiyat hissi kattaroq bolalarnikiga qaraganda yorqinroq bo'ladi. Bolalarni o'qitish bu maktab o'quvchilari va kattalarga qaraganda mutlaqo boshqacha uslubiy yondashuvni talab qiladigan juda qiyin masala. Agar kattalar chet tilida gaplashsa, bu uning boshqalarga o'rgatishi mumkin degani emas. Uslubiy jihatdan nochor darslarga duch kelganda, bolalar uzoq vaqt davomida chet tilidan nafratlanishlari va o'z qobiliyatlariga bo'lgan ishonchlarini yo'qotishlari mumkin. Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan faqat tajribali mutaxassislar ishlashi kerak.

Maktabgacha yoshda, ingliz tilini o'qitishda, bolalar asta-sekin kommunikativ kompetensiya asoslarini rivojlantiradilar, bu ingliz tilini o'rganishning dastlabki bosqichida quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi: fonetik nuqtai nazardan to'g'ri takrorlash qobiliyati inglizcha so'zlar o'qituvchi, ona tili yoki ma'ruzachining orqasida, ya'ni

eshitish diqqatini, fonetik eshitish va to'g'ri talaffuzni bosqichma-bosqich shakllantirish;

inglizcha so'z boyligini o'zlashtirish, birlashtirish va faollashtirish; ma'lum miqdordagi sodda grammatik tuzilmalarni o'zlashtirish, izchil bayon tuzish.

Metodika to'g'ridan-to'g'ri ta'lim tadbirlarini o'tkazish bolalarning til qobiliyatlari tuzilishining yoshi va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda qurilishi va ularning rivojlanishiga yo'naltirilgan bo'lishi kerak. Chet tilida muloqot motivatsiya va yo'naltirilgan bo'lishi kerak. Bolada chet tiliga nisbatan ijobiy psixologik munosabatni yaratish kerak va bunday ijobiy motivatsiyani yaratish usuli o'ynashdir. O'yin bu ham tashkil etish shakli, ham bolalar ma'lum miqdorda to'planadigan darslarni o'tkazish usuli inglizcha so'z boyligi, ko'plab she'rlar, qo'shiqlar, sanash va boshqalarni o'rganing.

Xulosa

Maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o'rgatishning o'ziga xos xususiyati shundaki, u shunchaki stolda o'tirib, kitob va daftarlarni varaqlamaydi. Jarayon zerikarli bo'lmasligi kerak va bolalar o'zlari bilimga intilishlari kerak. Bolalar aniq o'ylashadi, hamma narsani so'zma-so'z qabul qiladilar, gapirishadi oddiy jumlar.... Agar o'qituvchi nimanidir tushuntirsa, u aniqlik, misol keltirishi kerak. Shuning uchun ingliz tili maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'yin. Faqatgina ushbu shaki orqali siz ijobiy natijalarga erishishingiz va bolada chet tiliga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirishingiz mumkin.

Ta'lim shakllari iloji boricha ko'proq leksik birliklarni o'zlashtirishga emas, balki mavzuga qiziqishni tarbiyalashga, bolaning muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishga va o'z fikrlarini ifoda etishga qodir bo'lishi kerak. Bolaning kompetentsiyasida til birliklarining keyingi o'sishini o'z zimmasiga oladigan bolani minimal mablag' bilan ta'minlashga imkon beradigan, materialni o'zlashtirishning ma'lum fazilatlariga erishish muhimdir, ulardan vaziyat va mazmunli foydalanish.

Multfilmlar. Bolalar chet tilini o'rganish mobaynida multfilmdagi gaplarni tushunmasa-da, multfilmdagi qahramonlarning harakatlari orqali ular ishlatayotgan so'zlarni tushunishga harakat qiladi. Bu esa bolalar uchun til o'rganishda qiziq va samarali yo'l hisoblanadi.

Hozirgi kunda Xitoydagi barcha bog'chalar multimedia qurilmalari bilan ta'minlangan. Bolalar uchun ingliz tili qo'shiqlaridan tortib she'r va hikoyalar, videoroliklar orqali o'rgatib kelinmoqda. Bu zerkilarli til darslarini qiziqarli kunlik o'yinga aylantiradi. Xitoy bog'chalarida bir guruhda 10 ga yaqin tarbiyalanuvchi bo'lib, tarbiyachi muntazam har bir bolani psixologiyasidan kelib chiqqan holda ularga tarbiya usuli qo'llaniladi. Bu tarbiyachidan faqatgina tarbiyachi bo'lib qolishni emas bir vaqtning o'zida rassom, musiqachi, chet tili o'qtuvchisi, va yaxshigina psixolog ona

bo'lishni ham talab qiladi. Albatta hozirgi rivojlanib borayotgan zamonda Xitoyliklar yosh avlodlarga bu borada juda katta qulayliklarni yaratib berishmoqda

Multimedia orqali o'qitish tarbiyachiga katta imkoniyatlarni beradi. Bunda bollalarning qiziqishini yuqori darajagacha ko'tarish va ularning e'tiborini uzoq vaqt jalb qilib turish mumkin. Bu orqali bollarning tilga bo'lgan ko'nikmalarini yanayam ortganini korishimiz mumkin.

Agarda mavzuyimiz "Animals" bo'lsa biz har xil hayvonlarni nomlarini o'qitishda avval ularning tovushlaridan foydalanamiz bolalar bunga qattiq e'tibor qaratishadi, va shu zahotiy oq cat, tiger, bear....deb hayvonlar nomlarini ayta boshlashadi. Chet til o'rganish ko'p qirrali ta'limot bo'lib, bu jarayonda inson murakkab psixologik o'zgarishlarni boshdan kechiradi. Jumladan ona tili bilan chet tilini taqqoslash jarayoni yuzaga keladi. Bu jarayonda o'rgatishning turli metod va texnologiyalaridan foydalaniladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar yordamida chet til bilan ona tilini taqqoslab o'rgatish samarali natija beradi. Chet til o'rgatish uning metodikasiga oid bilimlarga ega bo'lishni taqozo etadi. Metodika va texnologiyalar chet til o'rganish jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi. Darsni tashkil qilishda metodika fanining turli usullari mavjud. Chet til o'qitish metodikasida keng qo'llaniladigan metodlar kommunikativ didaktika metodi, madaniyatlararo muloqotni tashkil qilish metodi va mashqni tashkil qilish metodi hisoblanadi. Uchala metod bir biri bilan chambarchas bog'liq va bir-birini to'ldiradi. Metodika fani didaktika fani bilan bog'liq bo'lganligi sababli, chet til o'rganish mobaynida kommunikativlikka asoslaniladi va kommunikativ didaktika metodi yuzaga keladi.

Kommunikativ didaktika metodini qo'llash jarayonida pedagogning madaniyatlararo muloqotni shakllantirish metodi ham shakllanadi. Chet til o'rganish natijasida o'zga mamlakat madaniyati ham o'zlashtiriladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Usmonov A.I. Zamonaviy axborot texnologiyalari. "Akademiya", 2007y.
2. Abdiyev Sh. Ta'lim sifat samaradorligini oshirishda axborot texnologiyalarining o'rni. Uslubiy ko'rsatma. Samarqand, 2015y.
3. Sh. A. Do'stmuhammedova, Z. T. Nishonova, S. X. Jalilova, Sh. K. Karimova, Sh. T. Alimboyeva "Pedagogik psixologiya". Toshkent 2023y
4. O'zME. Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil
5. David A. J. Eggen, P Kauchak. Methods for Teaching: Promoting student learning [M] 2002.
6. Lin wang, ertong xinglisue kaocha[J]. 2017-18.
7. Feng Wang. Applying Technology to Inquiry-Based Learning in Early Childhood Education [J]. Early Childhood Educ